

پویایی اعتراضات در چین (۲۰۲۲-۱۹۸۹):

تحلیل راهبردی منطق اعتراض و اقدام جمعی

محمد لعل علیزاده، محمدرضا صالحی و ثیق‌آ علی اکبرپور آلمه جوقی^۳

۱۴

دوره ۷، شماره ۲، پیاپی ۱۴
پاییز و زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۶/۱۳

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۹/۲۰

صص: ۳۰۱-۳۲۵

شاپا چاپی: ۲۵۳۸-۵۶۴X
شاپا الکترونیکی: ۲۷۱۷-۵۵۱

چکیده
پژوهش حاضر تکامل پویایی اعتراضات در چین را از سال ۱۹۸۹ تا ۲۰۲۲ بررسی می‌کند. این فرضیه مطرح شد که ویژگی‌های اعتراضات و واکنش‌های دولت به‌طور سیستماتیک در طول زمان تغییر کرده‌اند و منعکس‌کننده تغییرات اجتماعی-سیاسی گسترده‌تر هستند. از نظریه منطق اعتراضی و چارچوب‌های جنبش اجتماعی برای تحلیل این تغییرات استفاده شد. با رویکرد توصیفی-تحلیلی، رویدادهای اعتراضی تاریخی و معاصر چین با تمرکز بر عوامل علی، انواع اعتراض و واکنش‌های دولت بررسی شد. بیان شد که اعتراضات از مسائل سیاسی اقتصادی گسترده‌تر به نارضایتی‌های خاص‌تر تبدیل شده‌اند و واکنش‌های دولت بر این اساس تغییر کرده است. نتایج یک تغییر قابل‌توجه در پویایی اعتراض را تأیید کرد که اعتراض‌های اولیه اغلب به نگرانی‌های سیاسی-اقتصادی سیستماتیک منجر شده، درحالی‌که رویدادهای اخیر، به‌ویژه در سال ۲۰۲۲، بر موضوعات خاصی مانند کمبود زیرساخت‌ها، فساد، و سیاست‌های کووید ۱۹ متمرکز بود. رویکرد دولت از تاکتیک‌های سرکوبگر اولیه به استراتژی‌های مدیریت اعتراضات ظریف‌تر، به‌ویژه برای مخالفت‌های گسترده تبدیل شده است. این یافته‌ها به درک کنش جمعی در زمینه‌های اقتدارگرا کمک می‌کنند، و تأثیر متقابل پیچیده بین نارضایتی‌های اجتماعی، واکنش‌های دولت و شرایط تاریخی را برجسته می‌کند. این مطالعه نشان می‌دهد که تنوع اعتراضی و تکامل در چین به نوع اعتراض، بافت تاریخی و رویکرد دولت بستگی دارد، و بر نیاز به تحلیل زمینه‌ای خاص از پویایی کنش جمعی تأکید می‌کند.

کلیدواژه‌ها: چین، اعتراضات، منطق اعتراضی، کووید صفر، پویایی اعتراض.

DOI: 10.22080/jpir.2024.25979.1348

۱. استادیار دانشگاه پیام نور، گروه علوم سیاسی، دانشگاه پیام نور، صندوق پستی ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵، تهران، ایران.

m.lalalizadeh@pnu.ac.ir

(نویسنده مسئول)

۲. دانشجوی دکتری علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳. کارشناس ارشد علوم سیاسی دانشگاه پیام نور، دانشگاه پیام نور، صندوق پستی ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵، تهران، ایران.

۱. مقدمه

چین به‌عنوان پرجمعیت‌ترین کشور جهان و یک قدرت بزرگ جهانی با یک نظام سیاسی منحصربه‌فرد، مورد جالب‌توجهی را برای بررسی پویایی اعتراضات و روابط دولت و جامعه ارائه می‌کند. تحقیق حاضر به بررسی ماهیت در حال تحول اعتراضات در چین از سال ۱۹۸۹ تا ۲۰۲۲ می‌پردازد، دوره‌ای که با دگرگونی‌های عمیق اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مشخص شده است. سال ۱۹۸۹ به‌عنوان یک نقطه شروع حیاتی برای تحلیل ما عمل می‌کند، زیرا شاهد اعتراضات میدان تیان‌آن‌من بود که نقطه عطفی در تاریخ مدرن چین بود. از آن زمان، چین رشد سریع اقتصادی، شهرنشینی و پیشرفت فناوری را تجربه کرده است، عواملی که به‌طور قابل‌توجهی بر چشم‌انداز ناآرامی‌های اجتماعی و اقدامات جمعی تأثیر گذاشته‌اند. پس‌از این رویداد، اعتراضات بعدی در بخش‌های مختلف - از جنبش‌های کارگری گرفته تا فعالیت‌های زیست‌محیطی - چشم‌انداز متفاوتی از مخالفت را به نمایش می‌گذارد که روایت‌های ساده‌گرایانه ثبات را در یک زمینه اقتدارگرا به چالش می‌کشد. نقطه پایانی سال ۲۰۲۲ به ما امکان می‌دهد تحولات اخیر، از جمله اعتراضات گسترده علیه سیاست «کووید صفر» را که نشان‌دهنده مرحله جدیدی در پویایی اعتراضات کشور است، لحاظ کنیم.

تجربه مقاومت جمعی در جامعه معاصر چین با تجربه دموکراسی‌ها و سایر کشورهای استبدادی بسیار متفاوت است. اعتراضات اجتماعی در چین به‌طور مکرر در میان طیف وسیعی از گروه‌های اجتماعی در مکان‌های مختلف رخ می‌دهد و ادعاها و اشکال مختلفی به خود می‌گیرد. با این حال، علی‌رغم فراوانی و شتاب بالا، اکثر اعتراضات مردمی بی‌نظم، پراکنده و کوتاه‌مدت هستند. پژوهش حاضر به دنبال تحلیل راهبردی منطقی است که در بیش از چند دهه پشتوانه کنش جمعی در چین بوده و شرایطی را که جنبش‌های اعتراضی را تسهیل یا مهار کرده است، بررسی می‌کند. همان‌طور که چین همچنان به اعمال نفوذ جهانی خود ادامه می‌دهد، درک پویایی مخالفت داخلی آن نه تنها برای محققان جنبش‌های اجتماعی بلکه برای سیاست‌گذاران و فعالانی که به دنبال مدیریت پیچیدگی‌های کنشگری تحت حکومت اقتدارگرا هستند، به‌طور فزاینده‌ای حیاتی می‌شود. این مقاله در بیان رویکردهای استراتژیک برای کنش جمعی، به درک

جامعی از مبارزه جاری برای حقوق و نمایندگی در چین معاصر کمک می‌کند. همچنین، به تبیین ظهور و تحول اعتراضات از نظر موقعیت تاریخی و زمینه جغرافیایی در این کشور کمک می‌کند. چنین دیدگاهی باعث می‌شود تا ویژگی‌ها و اشتراکات اعتراضات چین به نحو بهتری درک شود. علاوه بر این، بررسی چشم‌انداز طولی و تداوم اعتراضات می‌تواند پویایی‌های اساسی را که اعتراضات اخیر در سال ۲۰۲۲ شکل داد، روشن کند.

۲. پیشینه تحقیق

مقالات و کتب متعددی وجود دارد که از جنبه‌های مختلف به مسئله اعتراضات در چین و ماهیت آن توجه داشته‌اند. در این بخش، چند مورد از پژوهش‌های انجام‌شده بررسی می‌شود: بارنت^۱ (۲۰۰۹) با عنوان «اعتراضات تبت در بهار ۲۰۰۸: درگیری بین ملت و دولت» را بررسی کرده است. نویسنده تلاش نموده با ارزیابی اولیه نشان دهد که این اعتراضات بسیار گسترده‌تر از ناآرامی‌های قبلی بوده، و همچنین مشارکت مردم عادی، کشاورزان، عشایر و دانشجویان بیشتر از گذشته بوده است. این مقاله به تشریح مفاهیم اساسی زیربنایی و عوامل تاریخی که ممکن است منجر به شکل‌گیری اعتراضات شده باشد را بررسی نموده است. چن (۲۰۰۹) «روند اعتراضات در چین را از سال ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۷» با استفاده از آمار دولتی تحلیل کرد. این مطالعه نشان داد افزایش تعداد حوادث جمعی (اصطلاحی که توسط دولت چین برای اعتراضات استفاده می‌شود) از ۱۰۰۰۰ در سال ۱۹۹۴ به ۸۷۰۰۰ در سال ۲۰۰۵ افزایش یافته است. این پژوهش با استفاده از روش کمی، به تحلیل روند اعتراضات در چین، آن هم صرفاً در بازه زمانی سال‌های ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۷ پرداخته است.

یانگ (۲۰۰۹) «نقش اینترنت را در تسهیل اعتراضات در چین» بررسی کرد. این تحقیق نشان داد که چگونه پلتفرم‌های آنلاین به ابزارهای مهمی برای سازمان‌دهی و انتشار اقدامات اعتراضی تبدیل شده‌اند. این پژوهش نیز با استفاده از روش کمی به روند تأثیرگذاری فضای مجازی و اینترنت بر وقوع اعتراضات در چین پرداخته و از آن به عنوان یک عامل موثر نام برده است. در

1 Barnett

حالی که پژوهش حاضر در چارچوب منطق اعتراضی، پویایی اعتراضات در چین را با تاکید بر سال های ۱۹۸۹ تا ۲۰۲۲ مورد بررسی قرار داده است.

عابدی‌آسانته و هلمبرشت (۲۰۱۴). در پژوهشی با عنوان «نگاهی به منطق اعتراضی آفریقایی: بررسی طولی تداوم و تغییر اعتراضات در غنا»، تداوم تاریخی و عدم تداوم اعتراضات در آفریقا را با استفاده از کشور غنا بررسی کرده است. در این پژوهش یک تحلیل طولی از اعتراضات در غنا در مدل نظری منطق اعتراض، با استفاده از روش نهادی-تحلیلی انجام گرفته است. این مطالعه تداوم تاریخی را عمدتاً از نظر مضامین بسیج پرولتری (هزینه بالای زندگی، سلب مالکیت و زیرساخت‌های ناکافی)، جمهوری (حکومت مشارکتی و فساد) و شرکتی (شرایط کار و بیکاری) در غنا می‌یابد. این مضامین زیربنای فرآیندهای مبارزه طبقاتی، انباشت توسط سلب مالکیت (شهری)، نئولیبرالیسم، شهرسازی انشعاب، اصیل سازی و فساد است. مفهوم این مطالعه این است که اعتراضات معاصر در آفریقا تحت تأثیر مسائلی مانند هزینه‌های بالای زندگی، حکومت مشارکتی، تأمین برق نامنظم، بیکاری، زیرساخت‌های جاده‌ای ضعیف و فساد قرار می‌گیرد. در پژوهش حاضر با بهره بردن از چارچوب نظری این مقاله به کاربست آن در شناخت طولی اعتراضات در چین اقدام می‌شود.

جی چن^۱ (۲۰۲۰) با عنوان «اعتراضات مردمی در چین، روندها و ویژگی‌های اعتراضات مردمی در چین از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹» را نشان داده است. نتایج نشان داده اعتراض اجتماعی در چین به‌طور گسترده در گروه‌های مختلف اجتماعی پراکنده شده و طیف گسترده‌ای از موضوعات را پوشش داده است. باین‌حال، دولت از ظرفیت کمتری برای هدایت اعتراضات مردمی به شکل‌های نهادینه شده مانند سیاست‌های دموکراتیک برخوردار بوده است.

گوبل^۲ (۲۰۲۰) با عنوان «منطق سیاسی سرکوب اعتراضی در چین: سه توضیح رقابتی از سرکوب اعتراضی» را بررسی کرده است. نتایج پژوهش وی نشان داده است که سرکوب هم با هزینه امتیاز برای دولت‌های محلی و هم با شدت اعتراض در یک کشور مرتبط است. یک اعتراض کارگری در مقیاس کوچک و مسالمت‌آمیز در یک محله شهری به‌ندرت با سرکوب

1 Jay Chen

2 Göbel

مواجه می‌شود، اما شورش‌های روستایی علیه غصب زمین، اخراج یا آلودگی محیط‌زیست تقریباً با خشونت یا دستگیری‌های مورد تأیید دولت مواجه شده‌اند. پژوهش حاضر در مقایسه با این پژوهش، چارچوب نظری جدیدی را پیشنهاد می‌کند که ماهیت در حال تحول استراتژی‌های اعتراضی و واکنش‌های دولت را در طول زمان نشان می‌دهد و فرآیندهای یادگیری و سازگاری را در هر دو طرف محاسبه می‌کند.

کای و جی‌چن^۱ (۲۰۲۲) در پژوهش خود «اعتراضات دولتی و اجتماعی در چین» را بررسی و نشان دادند که وقتی دولت مرکزی چین کنترل اجتماعی را در اولویت قرار می‌دهد، همان‌طور که تحت رهبری «شی جین‌پینگ» انجام شده، استفاده دولت‌های محلی از اجبار را محتمل کرده است. نتیجه چنین سیاستی، محیطی برای بسیج کنش جمعی مساعد در سال‌های آینده است.

علاوه بر موارد اشاره شده فوق، می‌توان به اسناد دیگری همچون مقاله کالهن^۲ (۱۹۸۹) با عنوان «انقلاب و سرکوب در میدان تیان‌آن‌من»، مقاله گوبل (۲۰۱۹) با عنوان «ناآرامی‌های اجتماعی در چین: نمای چشم‌پرنده»، مقاله جانستون و ژانگ^۳ (۲۰۲۰) با عنوان «اعتراض و سرکوب در چین معاصر»؛ رساله کریون^۴ (۲۰۲۱) با عنوان «فراتر از خط قرمز: تحلیلی از سرکوب مرگبار علیه اعتراضات ضد رژیم در جمهوری خلق چین» اشاره نمود که به توصیف وضعیت انقلابی و اعتراض‌ها در چین و ماهیت در حال تغییر آن از جنبه‌های مختلف توجه داشته‌اند. با تأمل در منابع فوق، می‌توان دریافت تحقیقاتی بر پایه الگوهای نظری اندیشه‌ورزان مختلف، در این خصوص انجام شده، اما به‌طور مشخص کاربست الگوی منطق اعتراضی در خصوص اعتراضات چین و تبیین ماهیت آن از این منظر مشاهده نشده است. به بیان دیگر، هیچ‌یک از مطالعات مشخصاً به ایده‌ی اصلی این پژوهش به‌طور مستقیم اشاره نداشته‌اند. این مطالعات عموماً اطلاعات مربوط به اعتراضات را ارائه می‌دهند، اما فاقد تحلیل تاریخی دقیق از اعتراضات و فرآیندهای مرتبط با آن هستند.

1 Cai & Jay Chen

2 Calhoun

3 Johnston & Zhang

4 Craven

برخلاف بسیاری از مطالعاتی که بر رویدادهای اعتراضی خاص یا بازه‌های زمانی کوتاه‌تر تمرکز می‌کنند، پژوهش حاضر تجزیه و تحلیل جامعی را در طول چند دهه ارائه می‌کند که امکان شناسایی روندها و الگوهای بلندمدت را فراهم می‌کند. در حالی که بسیاری از ادبیات موجود بر استراتژی‌های معترضان یا واکنش‌های دولت تأکید می‌کنند، این مطالعه تعامل پویا بین هر دو بازیگر را بررسی می‌کند و اعتراضات را یک بازی راهبردی با تاکتیک‌های در حال تحول در هر دو طرف می‌بیند. عوامل مختلفی را که بر پویایی اعتراضات تأثیر می‌گذارند، از جمله شرایط اقتصادی، تغییرات تکنولوژیکی، و تغییرات در ساختار فرصت‌های سیاسی، ادغام می‌کند و درک جامع‌تری از تکامل اعتراض در چین ارائه می‌شود. در نهایت این مطالعه بینش‌هایی را در مورد چگونگی درک منطق استراتژیک اعتراضات ارائه می‌دهد که می‌تواند رویکردهای مؤثرتر و کمتر تقابلی را برای مدیریت تنش‌های اجتماعی ارائه دهد، که به‌طور بالقوه به بحث‌های سیاستی در مورد حکومت و ثبات اجتماعی در چین و سایر رژیم‌های اقتدارگرا کمک می‌کند.

۳. چارچوب نظری: منطق اعتراضی

محققان ماهیت اعتراضات را بر اساس شخصیت سازمان‌ها یا گروه‌هایی که رهبری آن را بر عهده دارند، قضاوت می‌کنند (Brown & Harlow, 2019; Kann et al, 2023; Smith et al, 2024). از همین روست که با گذری به تاریخ، تقریباً تمام اعتراضات در چین که رهبران ملی‌گرا، اتحادیه‌های کارگری یا طبقه متوسط از آن حمایت می‌کنند، حکایت از چگونگی شروع اعتراضات و نقش ویژه اکثریت ضعیف دارند. اعتراض بیشتر از آنچه در بافت شهری یا زیر چتر جامعه مدنی یا طبقه متوسط رخ می‌دهد وجود دارد، اما تصور غلط غربی در مطالعات اعتراضی، درک آن را محدود کرده است. اگرچه بسیاری از اعتراضات ابعاد بین‌المللی دارند، اما بافت سیاسی و اقتصادی خاص مردم، تجربه تاریخی و شرایط کنونی و روابط متقابل آن‌ها از عواملی هستند که می‌توانند در تداوم تاریخی، اجتماعی و سیاسی اعتراضی در چین نقش داشته باشند. با این وجود در طول سال‌ها، دستیابی به یک مدل نظری که این تداوم تاریخی را از منظر یک کشور خاص بررسی نماید، دشوار بوده است. کتاب ویرایش شده با عنوان «لیبرالیسم و

نارضایتی‌های آن: جنبش‌های اجتماعی در غرب آفریقا» نوشته ندونگو سامبا سیلا^۱ (۲۰۱۴) سعی کرده این خلأ را با ارائه یک چارچوب نظری برای درک اعتراض در آفریقای پر کند. او پنج منطق اعتراضی اصلی را پیشنهاد می‌کند که شامل منطق لیبرال، جمهوری‌خواه، حزبی، شرکتی و پرولتری است. ممکن است منطق اعتراضی مقطعی وجود داشته باشد که شامل دو یا چند منطق اعتراضی باشد. ایده به‌کارگیری رویکرد منطق اعتراضی برای تحلیل تداوم و تغییر اعتراضات چین از این کتاب گرفته شده است.

از منظر سیلا (۲۰۱۴)، منطق اعتراضی چهار مزیت دارد. اولاً، همه فعالیت‌های اعتراضی به‌عنوان نتیجه منطقی که قرار است توسط گروهی که آن‌ها را رهبری می‌کند دنبال کند، تلقی نمی‌شود. برای مثال، یک اتحادیه کارگری می‌تواند در برخی شرایط، مطالباتی با ماهیت پرولتری مطرح کند. ثانیاً در چارچوب منطق اعتراضی، معترضان و ذینفعان یکجا جمع نمی‌شوند. در این راستا، یک فرد می‌تواند با اشکال خاصی از تبعیض یا بی‌عدالتی مبارزه کند بدون اینکه خودش قربانی باشد. ثالثاً، موضوع نمایندگی اعتراض‌ها در این چارچوب حل می‌شود، زیرا تشخیص می‌دهد که همه اعتراض‌ها توسط طبقات مردمی یا افراد معمولی رهبری نمی‌شوند، بلکه می‌توانند تحت تأثیر ملاحظات حزبی قرار گیرند. درنهایت، این مدل چنین می‌فهماند که اعتراضات از نظر دگرگونی اجتماعی یا سیاسی پتانسیل یکسانی ندارند. درحالی‌که برخی ممکن است بتوانند با اقتصاد لیبرال-سرمایه داری سازگار شوند، برخی دیگر قادر به غلبه بر آن هستند. این با استدلال برانچ و مامپیلی^۲ (۲۰۱۵: ۱۰) مطابقت دارد که بیان می‌کند اعتراضات را نباید لزوماً با دستیابی به خواسته‌های صریح سیاسی یا اقتصادی قضاوت کرد، بلکه باید بر اساس نحوه تلاش آن‌ها درک نمود. از همین رهگذر، پژوهش حاضر نظریه منطق اعتراضی استوار است، که بر این باور است، کنش جمعی صرفاً طغیان خود به خودی از نارضایتی‌ها نیست، بلکه از الگوهای قابل تشخیصی پیروی می‌کند که تحت تأثیر عوامل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی قرار دارند. ما این رویکرد را با مفاهیم کلیدی نظریه جنبش اجتماعی، به‌ویژه نظریه بسیج منابع (McCarthy & Zald, 1977) و ساختار فرصت‌های سیاسی (Tilly, 1978) ادغام می‌کنیم. این دیدگاه‌های نظری، پایه‌ای قوی برای تجزیه و تحلیل چگونگی استراتژی معترضان، بسیج

1 Samba Sylla

2 Branch & Mampilly

منابع و پاسخ به محدودیت‌ها و فرصت‌های سیاسی در یک زمینه استبدادی فراهم می‌کنند. چارچوب منطق اعتراضی می‌تواند تبیین‌کننده مناسبی برای بررسی تداوم و تغییر اعتراضات در چین باشد. همچنین عدم پتانسیل یکسان اعتراضات رخ داده در چین از نظر تنوع اجتماعی و سیاسی، دلیل دیگر استفاده از نظریه منطق اعتراضی بوده، و این نوع تحلیل می‌تواند تبیین‌کننده و توضیح‌دهنده مناسبی برای بررسی روند اعتراضات اجتماعی در چین با تأکید بر اعتراضات سال ۲۰۲۲ باشد. ضمن این‌که می‌تواند نوع رفتاری که دولت در قبال اعتراضات مختلف داشته است، را تبیین نماید.

۴. مرور تاریخی تداوم و تغییر اعتراضات در چین

قبل از دولت شی جین پینگ، اصل راهنمای سیاست این بود که نوع برخورد با اعتراضات تا حدودی به صورت مسالمت‌آمیز بوده است (Mackerras, 2001: 301)، اما از زمانی که شی جین پینگ رئیس‌جمهور و دبیر ملی حزب کمونیست چین در سال ۲۰۱۳ شد، وی تلاش نمود تا با قوی‌تر شدن اقتصاد چین، هرگونه نقطه‌ضعف را حذف کند (Godbole, 2019: 229-230). تحت رهبری شی، با راه‌اندازی اردوگاه‌های بازآموزی در مقیاس بزرگ در سین کیانگ و گسترش دستگاه پلیس در سایر نقاط چین، سیاست از سرکوب واکنشی به سرکوب پیشگیرانه تغییر کرد. اگرچه این پژوهش تلاشی برای توضیح تغییرات تحت رهبری شی نیست، اما اهمیت اساسی اعتراضات شکل گرفته و روندی که در این دوره داشته است را نشان می‌دهد:

۴-۱. تظاهرات دانشجویی میدان تیان‌آن‌من (۱۹۸۹)

تظاهرات دانشجویی میدان تیان‌آن‌من یک مورد از سرکوب بسیار مرگبار است که در پاسخ به مطالبات دموکراسی خواهانه انجام شد. از آوریل تا ژوئن ۱۹۸۹، بزرگ‌ترین اعتراض در تاریخ جمهوری خلق چین در پکن شکل گرفت و به کل کشور گسترش یافت. راهپیمایی به رهبری دانشجویان در میدان تیان‌آن‌من «سومین جنبش اساسی دموکراسی خواهانه»، از زمان باز شدن اقتصاد چین به رهبری دنگ شیائوپینگ، جانشین رئیس مائو زدونگ بود (Calhoun, 1989: 21). اعتراضات پس از مرگ هو یائوبانگ، اصلاح‌طلب نیمه لیبرال، با دانشجویانی که خواستار پایان دادن به فساد دولتی و گفتگوی دولت بودند، آغاز شد. دانشجویان با شور و حرارتی که

Deng Xiaoping
Máo Zédōng

توسط روشنفکری رو به رشد طرفدار دموکراسی دوران اصلاحات به آن‌ها داده شده بود، از ۲۷ آوریل تا ۱۲ مه ۱۹۸۹ قبل از ورود به مرحله دوم جنبش به طور مسالمت‌آمیز اعتراض کردند. روز یکشنبه ۱۳ می اعتصاب غذا آغاز شد (Calhoun, 1989: 23). این اعتصاب ابتدا با سیصد دانشجو آغاز شد اما تا تاریخ ۱۷ ماه می، جمعیت به حدود یک میلیون معترض افزایش یافت که شامل مردمی از همه اقشار می‌شد: پلیس، اعضای ارتش، مقامات دولتی از وزارتخانه‌های مختلف و صاحبان مشاغل کوچک در اعتراض به دانشجویان پیوستند (Calhoun, 1989: 23). با گذشت روزها، تعداد روزافزونی از روزنامه‌نگاران به راهپیمایی‌ها پیوستند و خواهان آزادی مطبوعات شدند (Calhoun, 1989: 25). پس‌ازاینکه شهروندان محلی با ارتشیان صحبت کردند و از آن‌ها خواستند که از دستورات دولت پیروی نکنند، ارتش به طور مسالمت‌آمیزی عقب کشید (Calhoun, 1989: 26). در این مرحله، بین معترضان و افرادی که آن‌ها را محاصره کرده بودند، احساس وحدت وجود داشت. در شب سوم ژوئن، ارتشیان غیرمسلح از شرق و غرب شروع به حمله به میدان کردند (Calhoun, 1989: 35). آن‌ها توانستند مخالفان نهایی را شکست دهند و بن‌بست شش هفته‌ای را به پایان رسانند (Craven, 2021: 35). به‌طورکلی این اعتراض با دعوت به اصلاحات سیاسی برانگیخته شد و توسط یک جنبش بزرگ جوانان مدافع دموکراسی و شفافیت مشخص شد. سرکوب نظامی بعدی دولت سابقه‌ای را برای نحوه برخورد با مخالفان ایجاد کرد.

۲-۴. ناآرامی تبتی (۲۰۰۸)

اعتراضات در این تبت و ارومچی اغلب ناشی از مسائل مربوط به خودمختاری، سرکوب فرهنگی و به حاشیه راندن اجتماعی-اقتصادی است. واکنش‌های دولت معمولاً شامل تدابیر امنیتی شدید و افزایش نظارت است. ناآرامی تبتی در سال ۲۰۰۸ موردی از سرکوب بسیار مرگبار در پاسخ به خواسته‌های هویت‌محور معترضان و همچنین سابقه جنبش‌های مشابه در طول پنجاه سال قبل از این رویداد است. در آستانه المپیک پکن، اعتراضات در منطقه خودمختار تبت به دنبال دهه‌ها ستم مذهبی و محرومیت اقتصادی بالا گرفت. بین ۱۰ مارس ۲۰۰۸ و ۵ آوریل ۲۰۰۸، حداقل ۹۵ اعتراض صورت گرفت، اگرچه تعداد واقعی اعتراضات می‌تواند به ۱۵۰ اعتراض در منطقه خودمختار تبت و مناطق تبتی استان‌های اطراف آن برسد (Barnett, 2009: ۳۰۹).

8). اعتراض اولیه در ۱۰ مارس، اعتراضی بود که شامل صدها راهب از صومعه که درست خارج از لاسا قرار دارد، بود. این راهبان در اعتراض به «آموزش میهنی» بودند، که حضور شدید پلیس در صومعه‌ها، راهبان را مجبور به تقبیح دلایی‌لایما می‌کرد و راهبان را ملزم به شرکت در کلاس‌های سیاسی می‌کرد (Craven, 2021: 40). تظاهرات در تبت در سال ۲۰۰۸ بسیار کوچک‌تر بود و به نظر می‌رسید که خواسته‌های معترضان نسبت به تظاهرات میدان تیان‌آن‌من در سال ۱۹۸۹ برای رژیم بسیار کمتر بی‌ثبات کننده بوده باشد.

۳-۴. اعتراضات ارومچی (۲۰۰۹)

پرونده «شورش‌های» ارومچی در سال ۲۰۰۹، موردی از سرکوب بسیار مرگبار در پاسخ به خواسته‌های هویت‌محور معترضان و همچنین تاریخ اعتراضات مردمی اویغورهای قومی است. در ۵ ژوئیه ۲۰۰۹، یک تظاهرات مسالمت‌آمیز در میدان «مردم» در مرکز استان سین کیانگ، ارومچی برگزار شد. به دنبال اتهامات نادرست تجاوز جنسی علیه ۶ کارگر مرد کارخانه اویغور در شائوگوان - شهری در استان گوانگدونگ که هزاران مایل دورتر از ارومچی قرار دارد - درگیری شدیدی بین کارگران کارخانه هان و اویغور در کارخانه اسباب‌بازی ژوری رخ داد (Craven, 2021: 46). تا پایان اعتراضات، حداقل ۲ قومی اویغور کشته شدند. این دو کارگر و نزدیک به ۸۰۰ کارگر دیگر کارخانه اویغور در کارخانه در شائوگوان توسط یک برنامه دولت چین «با هدف مقابله با بیکاری» در منطقه خودمختار اویغور سین کیانگ به آنجا فرستاده شده بودند. در این اعتراضات تنش‌های قومی منجر به درگیری‌های خشونت‌آمیز شد که واکنش شدید امنیتی و سرکوب جنبش‌های جدایی طلب را به دنبال داشت.

۴-۴. اعتراضات کووید به عنوان نقطه کانونی (۲۰۲۲)

اعتراضات مردمی گسترده در بسیاری از شهرهای چین وجود داشته است. فوری‌ترین علت ناآرامی‌ها، سیاست «صفر کووید» دولت بود. با همه‌گیری کووید ۱۹ در ووهان، مقامات مجبور شدند مسیر خود را برای کنترل شیوع عفونت ترسیم کنند. آن‌ها با موفقیت از قرنطینه در روزهای اولیه برای پایین نگه‌داشتن موارد مرگ‌ومیر استفاده کردند. هنگامی که واکسن‌ها در دسترس قرار گرفتند، کشورهای دیگر به‌طور گسترده‌تر شروع به کاهش محدودیت‌ها و اقدامات احتیاطی کردند. با این حال، چین به اعمال تدابیر سخت‌گیرانه از جمله قرنطینه، آزمایش انبوه، بستن مرزها

و ردیابی الکترونیکی گسترده ساکنان ادامه داد. بسیاری از مردم به‌طور فزاینده‌ای از رسانه‌های اجتماعی استفاده کردند تا احساس نارضایتی خود را بیان کنند. گسترش اینترنت و بسترهای رسانه‌های اجتماعی نقش مهمی در بسیج این اعتراضات داشته است. در مورد اعتراضات کووید-۱۹، از پلتفرم‌هایی مانند وی‌چت و ویبو^۱ برای سازمان‌دهی و انتقال مخالفان استفاده شد و کانال‌های سانسور سنتی را دور زد.

جرقه اصلی در کارخانه فاکسکان در ژنگژو که آیفون تولید می‌کند، در ۲۲ نوامبر روشن شد. صدها کارگر برای محکوم کردن اقدامات سخت‌گیرانه قرنطینه و همچنین عدم پرداخت پاداش تظاهرات کردند (FRANCE 24, 2022). طبق دستور شی جین‌پینگ، کمیته سیاست کووید این کشور مجدداً به سیاست پویای ضد کووید صفر متعهد شد. شایعاتی در مورد قرنطینه آتی در یکن منتشر شد و رسانه‌های اجتماعی مملو از خشم و ترس بود. مدت کوتاهی پس از آن، آتش‌سوزی در شهر ارومچی که ماه‌ها تحت قرنطینه کووید صفر بود، رخ داد. بر اساس گزارش‌ها، ۱۰ نفر در آن جان خود را از دست دادند، اما برخی دیگر می‌گویند که مرگ‌ومیر بسیار بیشتری رخ داده است. در نتیجه، خشم به جوش آمد و اعتراضات در شانگهای و شهرهای دیگر آغاز شد. پلاکاردهایی در سوگ قربانیان ارومچی که خواستار پایان بخشیدن به سیاست کووید صفر می‌باشند (Crowe, 2022: 7 Dec).

درواقع، تظاهرات گسترده به دلیل آتش‌سوزی در یک ساختمان مسکونی که منجر به کشته شدن ۱۰ نفر در اورومچی پایتخت سین‌کیانگ، در ۲۵ نوامبر شد، آغاز شد. ویدئوهای آپلود شده در زمان واقعی در برنامه ویبو، یک پلت‌فرم میکرو بلاگینگ مشابه توییتر، باعث خشم مردم شد. کاربران اینترنت برای آنچه به نظر می‌رسید تلاش آتش‌نشانان برای دسترسی به ساختمان برای خاموش کردن آتش است (Lau, 2022: 10 Dec)، اظهار داشتند که اقدامات سخت‌گیرانه تحت عنوان سیاست کووید ۱۹ که از ماه آگوست اجرا شده بود، همراه با موانع فیزیکی بر سر راه امدادگران قرار گرفته و در نهایت منجر به مرگ‌های قابل اجتناب گردید. این حادثه موجی از همبستگی را برای قربانیان در سراسر چین به راه انداخت - نه به دلیل ماهیت حادثه رخ داده، بلکه به دلیل این‌که نتیجه یک سیاست نادرست مبتنی بر سیاست صفر بوده است. با گسترش

خشم در فضای مجازی و رسانه‌های اجتماعی، معترضان خشم خود را در اعتراض آشکار علیه مقامات به خیابان‌ها وارد نمودند. در عرض چند ساعت، تظاهرات در شهرهای بزرگ، از جمله پکن، نانجینگ، شانگهای، ووهان، و غیره به راه افتاد (Jingtao, 2022: 10 Dec). اگرچه اعتراضات در چین امری رایج است (Wright, 2022: 10 Dec)، این اعتراضات ماهیت نادری داشتند و به سه دلیل اصلی اهمیت بیشتری داشتند: اول این‌که متوجه دولت مرکزی و سیاست رسمی آن در برابر کووید صفر بوده است. دوم این‌که به‌جای مسائل مادی روزمره، موضوعات حساس سیاسی را نشانه گرفتند. درنهایت، به‌جای کوچک و محلی بودن، انبوه و چند شهری بودند (Quinzenal, 2022: 19 Dec). بنابراین، اعتراضات سال ۲۰۲۲ که در قبال سیاست کووید صفر انجام گرفت، در مقایسه با اعتراضات اجتماعی چند دهه گذشته از پویایی‌های بیشتری در اهداف خود برخوردار بود.

۵. پویایی منطق اعتراضات کووید ۱۹

برای درک پویایی و انگیزه‌های اعتراضات، درک رویکرد چین برای مبارزه با همه‌گیری کووید ۱۹ ضروری است. این همه‌گیری محیطی را برای مخالفت ایجاد کرد. ناامیدی گسترده از مدیریت بحران توسط دولت، از جمله سیاست سخت‌گیرانه «صفر کووید»، به اعتراض عمومی منجر شد. برای بسیاری، اعتراضات کووید-۱۹ فقط در مورد سیاست‌های بهداشتی نبود، بلکه در مورد مسائل گسترده‌تر حکومت، شفافیت و حقوق فردی نیز بود. طبق گزارش مأموریت مشترک سازمان بهداشت جهانی و چین در مورد بیماری کرونا^۱ (۲۰۲۲)، واکنش اولیه چین به شیوع ویروس ناشناخته بلندپروازانه و تهاجمی بود. بیشتر از همه، به‌عنوان یک رویکرد ملی آغاز شد که دستورات ماسک، کمپین‌های بهداشتی، تشخیص سریع موارد، ردیابی تماس، و ایزوله‌سازی، همراه با ممنوعیت سفر، تجمعات عمومی و دستورات «در خانه بمانید» را ترویج کرد. علی‌رغم محدودیت‌های آزادی جابجایی و افزایش نظارت، این اقدامات در مهار ویروس و جلوگیری از مرگ‌ومیر در زمانی که روش‌های دارویی در دسترس نبودند بسیار موفق بودند (WHO-China, 2022: 16-22). با این‌حال، با تکامل همه‌گیری، دانش کسب شد، واکسیناسیون انجام شد، و سیستم بهداشت عمومی سازگار شد، سیاست رسمی کووید به‌طور

مداوم تغییر کرد تا این تغییرات را در خود جای دهد و با واقعیت‌های استانی، شهرستانی و اجتماعی سازگار شود. از آگوست ۲۰۲۱، چین راهبردی به نام «کووید صفر پویا» (Liu et al, 2022: 74-75) اتخاذ نمود. همان‌طور که از نام آن پیداست، این استراتژی همچنان به دنبال کووید صفر بود. اما «پویا» شد، یعنی محدودیت‌های تهاجمی مانند قرنطینه در سطح ملی کاهش یافت، اما هر جا که شیوع جدیدی شناسایی شد برای جلوگیری از گسترش آن، سریع، دقیق و حتی با قاطعیت‌تر اجرا شد. این سیاست در تضاد با آرامش گسترده در سراسر چین بود، هرچند که طبق گزارش مأموریت مشترک سازمان بهداشت جهانی و چین در مورد بیماری کرونا (۲۰۲۲)، چین کمترین میزان مرگ‌ومیر را در جهان داشته است. بنابراین، اساساً، تداوم سیاست‌های مهار خشن بدون هیچ پایانی - علی‌رغم ویژگی «پویا» آن - در مرکز ناآرامی‌های مدنی است که پس از آتش‌سوزی در اورومچی رخ داد. علاوه بر این، رسانه‌های خبری غربی نیز ویژگی‌های سیاسی این اعتراض‌ها را برجسته کردند و بر درخواست‌های شهروندان مبنی بر استعفای شی چی پینگ تأکید نمودند (Kang & Wu, 2022: 10 Dec). گزارشی که در گاردین (۲۰۲۲) منتشر شد وقایع اخیر را به اعتراضات میدان تیان‌آن‌من در سال ۱۹۸۹ مرتبط نمود که در آن دانشجویان خواستار دموکراسی و آزادی بیان، در کنار سایر اصلاحات آزادسازی بودند، و پس از تشدید تنش‌ها با اعلام حکومت نظامی پایان یافت. در نتیجه این وقایع، بسیاری از غیرنظامیان کشته و زخمی شدند، و معترضان سانسور شدند (Restrepo, 2022: 10 Dec)، اما با سیاست کووید صفر محدودیت‌های بیشتری اعمال شد و ثبات و راحتی بسیاری از شهروندان از بین رفت (Quinzenal, 2022: 19 Dec). با در نظر گرفتن این ملاحظات، اعتراضات باید با دقت بیشتری درک شود. به گفته کوتسه (۲۰۲۲)، واضح بود که مردم در مورد اعتراضات اخیر با یکدیگر اختلاف نظر داشتند. در حالی که بسیاری از اعتراضات حمایت نمودند، بسیاری با این خواسته‌ها مخالف نمودند و اظهار داشتند که با وجود محدودیت‌های نامناسب، همچنان از همه‌گیری هراس دارند و بنابراین از احتیاط در کاهش اقدامات بهداشت عمومی حمایت کردند. او افراد را در سه دسته طبقه‌بندی نموده است: از یک طرف، طرفداران اقدامات ضد کووید ۱۹ قرار داشتند که معتقد بودند کاهش محدودیت‌ها می‌تواند منجر به مرگ‌ومیر بسیاری شود. آن‌ها خود را منطقی می‌دانستند و معترضان را به دلیل رفتار بر اساس احساسات

یا خودخواهی محکوم می‌نمودند. از سوی دیگر، کسانی بودند که از معترضان حمایت می‌کردند و می‌خواستند قرنطینه‌ها پایان یابد، زیرا هزینه‌های اجتماعی و اقتصادی بسیاری دارد. درنهایت، جناح سوم متشکل از کسانی است که در میانه قرار داشتند و خواهان راه‌حلی بودند که تا حدی هر دو طرف را راضی کند.

باین‌حال پاسخ به اعتراضات کووید-۱۹ سازگاری دولت را نشان داد. درحالی‌که پاسخ‌های اولیه شامل تاکتیک‌های سرکوب معمولی مانند دستگیری و سانسور بود، دولت همچنین اقداماتی را برای کاهش برخی از نامحبوب‌ترین محدودیت‌های کووید-۱۹ انجام داد. این رویکرد سنجیده نشان‌دهنده شناخت دولت از پتانسیل ناآرامی‌های گسترده در مواجهه با نارضایتی عمومی است.

۶. دوگانه دولت و اعتراضات اجتماعی بر اساس منطق اعتراضی

دولت چین ترکیبی از سرکوب شدید (از طریق دستگیری، سانسور و تبلیغات) و همدستی (ارائه امتیازات یا اصلاحات برای سرکوب مخالفان) را انتخاب کرد. ادغام فناوری پیشرفته نظارتی (به‌عنوان مثال، تشخیص چهره، نظارت بر داده‌ها) به دولت این امکان را داده بود که اعتراضات احتمالی را پیشگیرانه شناسایی و سرکوب کند. علی‌رغم این، بیشتر ادبیات کنونی در مورد اعتراض سیاسی و جنبش‌های اجتماعی به‌طور خاص بر اقدامات دولت متمرکز نیست، بلکه بر شرایطی متمرکز است که منجر به رویدادهای اعتراضی مختلف می‌شود (Ong & Han, 2019: 78). باین‌حال، گرایش دومی در مورد اعتراض تحت اقتدارگرایی چینی وجود دارد که تلاش می‌کند توضیح دهد چگونه و چرا دولت چین به اعتراض سیاسی محدود اجازه می‌دهد. در مورد اینکه آیا اجازه بسیج اعتراضات سیاسی واقعاً به رژیم چین آسیب می‌زند یا کمک می‌کند، اختلاف وجود دارد. برای برخی، ساختار شکسته دولت که بین حکومت مرکزی و محلی تقسیم شده است، سرکوب بیش‌ازحد، یا فقدان آن، در یک رویداد اعتراضی را می‌توان به‌گردن مقامات فاسد دولتی انداخت (Cai, 2008: 415). برای دیگران، هرگونه اعتراض مجاز تحت این ساختار دولایه، مشروعیت و کارایی دولت متمرکز چین را تضعیف می‌کند (Liu, 2015: 2162). یکی از عناصر مهم درک چگونگی حفظ انحصار رژیم چین بر کنترل استبدادی، درک سیستم یا سیاست مشهور هویج و چماق (چوب) به کار گرفته شده است. بر این اساس توضیح

داده می‌شود که حزب کمونیست چین اعتراض محدود را مجاز می‌داند، اما در برخی موارد دست به سرکوب اعتراضات زده می‌شود. استدلال می‌شود «اعتراضات موجب امتیازات دولتی می‌شوند یا با ترکیبی از سرکوب و امتیاز پایان می‌یابند» (Li, 2019: 5). این نتیجه‌گیری از تحلیل اعتراضات در طول سال‌های اخیر چین ناشی می‌شود، و از این ادعا حمایت می‌کند که نوع تقاضا، تعیین‌کننده اصلی سرکوب است (Li, 2019: 8). مسئله‌ای که در پاره‌ای از مواقع، تشدید یا کاهش اعتراضات را در پی داشته است. بنابراین بر اساس منطق اعتراضی، اعتراضات از نظر دگرگونی اجتماعی یا سیاسی پتانسیل یکسانی ندارند و منشأ اعتراضات دلایل و زمینه‌های متفاوت و متنوعی دارند.

۱-۶. تحلیل طولی افزایش اعتراضات

چین در طول چند دهه گذشته شاهد اعتراضات اجتماعی بسیاری بوده است. دولت چندین نهاد را برای مدیریت اعتراضات اجتماعی ایجاد کرده است. دولت با ایجاد فرصت‌هایی، اعتراضات را مهار کرده است (Cai & Jay Chen, 2022: 2). از دهه ۱۹۹۰، مقاومت جمعی ابتدا با اصلاح سیستم شرکت دولتی در مناطق شهری آغاز شد که منجر به اعتراضات گسترده کارگران اخراج شده گردید. دهقانان روستایی نیز مکرراً در اعتراض به افزایش مالیات یا فساد کادرهای محلی به مقاومت دسته‌جمعی پرداختند. از سال ۲۰۰۰، شرکت‌های خصوصی و شرکت‌های سرمایه‌گذاری خارجی به سرعت توسعه‌یافته‌اند و تعداد زیادی از کارگران مهاجر را استخدام کرده‌اند. با این حال، به دلیل ناکافی بودن امنیت کار و بروز اختلافات کارگری، اعتراضات کارگران افزایش یافته بود. در همان زمان، بر اساس نیازهای مالی و توسعه شهری، دولت‌های محلی پروژه‌های توسعه و تخریب شهری را افزایش دادند که منجر به افزایش اعتراضات گسترده شد. در این دوره، به جز معدود اعتراضات شکل‌گرفته، بیشتر نمونه‌های مقاومت جمعی مشروعیت رژیم کمونیستی را به چالش نکشیدند، بلکه بیشتر بر مطالبات اقتصادی، حقوق شخصی، سوء مدیریت یا فساد اجرایی در دستگاه‌های اداری متمرکز بودند (Jay Chen, 2020: 642). از سوی دیگر، ادبیات جنبش اجتماعی نشان می‌دهد «فرصت‌های سیاسی، بسیج منابع» و فرآیندهای چارچوب‌بندی اغلب عوامل مهم‌تری در شکل‌گیری و توسعه کنش‌های جمعی هستند، و افزایش اعتراضات مردمی در چین با این عوامل مرتبط است (O'Brien, 2020: 642).

12: 2008). بسیاری از اعتراضات چین بر بسیج احساسات متکی است. مقاومت جمعی زمانی به وجود می‌آید که ارزش‌های مشترک نقض شوند (Perry, 2002: 114). به این معنا، جنبش‌های اجتماعی با توجه به افتخار، غرور، و به رسمیت شناختن انسانیت خود برانگیخته می‌شوند (Honneth, 1995: 52). به‌عنوان مثال، دهقانان، کهنه سربازان، اقلیت‌های قومی و گروه‌های مذهبی را در نظر بگیرید. حتی اگر آن‌ها به دنبال جبران منافع اقتصادی باشند، آنچه آن‌ها را به غلبه بر مشکلات و ادامه مبارزه سوق می‌دهد یک محاسبه ابزاری و منطقی نیست. انگیزه آن‌ها دریافت رفتار منصفانه است (Jay Chen, 2020: 645).

۲-۶. کاهش بودن منطق اقدام جمعی

تحت رهبری شی، دولت‌های محلی در مقابله با اعتراضات علیه تصرف زمین سرکوب‌کننده‌تر بوده‌اند و در نتیجه احتمال دستگیری معترضان بیشتر بوده است. علاوه بر این، به لطف فناوری دیجیتال پیچیده، دولت چین وضعیت نظارتی در مقیاس عظیم ایجاد کرده است (Johnston & Zhang, 2020: 604). جمع‌آوری اطلاعات و امنیت داخلی افزایش داده شده و نظارت جمعی را برای مقابله با اعتراض و مقاومت جمعی افزایش داده است (Greitens, 2019: 15). دولت چین همچنین تلاش کرده است تا با تقویت نظارت بر شهروندان و با ایجاد مکانیسم‌های جمع‌آوری اطلاعات، از اقدام جمعی جلوگیری کند. از به قدرت رسیدن شی جین پینگ در اواخر سال ۲۰۱۲ تا شیوع بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ در بهار ۲۰۲۰، مهم‌ترین تغییر در سیاست و جامعه چین، ظلم شتابان رژیم اقتدارگرا به حقوق مدنی و حوزه عمومی و تحقق آن بوده است. حاکمیت دیجیتال، اعتراض جمعی را به‌عنوان یک موضوع امنیت ملی تلقی کرده است. مقامات مرکزی و محلی شبکه‌های نظارتی و اطلاعاتی سراسری را ایجاد کرده‌اند، کنترل‌های اینترنتی را تشدید کرده و سیاست‌ها را در چارچوب قانون تدوین نموده‌اند (Lei, 2017: 53). سانسورچی‌های چین وبلاگ‌ها، رسانه‌های اجتماعی و موتورهای جستجو را مهار کرده‌اند و به‌طور مؤثر هرگونه اطلاعات «جهت نادرست» را از بین برده‌اند (Yang, 2017: 43). در نتیجه، دولت توانسته است گروه‌های معترض محروم، مانند درخواست‌کنندگان اقلیت‌های قومی و گروه‌های مذهبی را به‌طور جامع‌تر و مؤثرتر از هر زمان دیگری تحت نظارت درآورده و سرکوب نماید.

۷. پویایی منطق اعتراضات اجتماعی در چین (تأکید بر اعتراضات ۲۰۲۲)

اعتراضات «انقلاب کاغذ سفید» در چین علیه سیاست‌های قرنطینه کووید ۱۹ بیانگر فضای بسته سیاسی در چین بود که نقش مهمی در شکل دادن به این میدان‌های اعتراضی داشت. راه‌های محدود برای بیان سیاسی، شهروندان را وادار کرد تا به دنبال ابزارهای جایگزین برای ابراز مخالفت باشند. به دلیل فقدان سازمان‌های غیردولتی مستقل و گروه‌های مدافع، اعتراض‌ها به صورت خودجوش‌تر و کمتر سازمان‌دهی شده ظاهر شدند. به همین منظور، اعتراضات اجتماعی نه تنها نشان‌دهنده نارضایتی‌های اجتماعی، بلکه حاکی از محدودیت‌های کنترل فضای بسته سیاسی است. روند پویای اعتراضات در یک کشور به رابطه دولت و جامعه بستگی دارد که بر اساس آن، دولت مقاومت جمعی را شکل می‌دهد. در چین، دولت ظرفیت و انگیزه بسیار ضعیف‌تری برای نهادینه کردن درگیری‌های اجتماعی داشته است. دولت نسبت به فعالیت‌های مشاخره‌آمیزی که مستقیماً مشروعیت دولت را به چالش می‌کشند، کمتر مدارا کرده است. فعالیت‌های اعتراضی در چین از نظر گروه‌ها، ادعاها، اندازه، اهداف، اشکال و همچنین پاسخ‌های دولت بسیار متفاوت است. برخی از آن‌ها مانند شورش‌های بی‌نظم عمل می‌کنند، درحالی‌که برخی دیگر به صورت مسالمت‌آمیز عمل می‌کنند و از قوانین پیروی می‌کنند. شکل‌های مشابهی از فعالیت‌های اعتراضی که در سراسر چین رخ می‌دهند ممکن است بسته به زمینه‌های سیاسی محلی، پویایی‌های متفاوتی داشته باشند. دولت چین در مواجهه با انواع مختلف فعالیت‌های اعتراضی رفتار متفاوتی داشته است. برخی را ممنوع یا از فعالیتشان جلوگیری کرده است، اما اشکال دیگر اعتراض اجتماعی را تسهیل نموده است، و همچنین توانسته به‌عنوان یک بازیگر واحد یا موجودیتی با منافع و صداها، متعدد دیده شود، همه این‌ها بسته به نوع درگیری‌های اجتماعی مربوطه است (Jay Chen, 2020: 648). با توسعه سریع اقتصادی چین در چهار دهه گذشته، فرصت‌های زیادی ایجاد شد، اما تناقضات زیادی نیز ایجاد شد. دولت چین مرتباً تأکید می‌کند که توسعه ملی آن بدون یک محیط باثبات غیرممکن است. با این حال، ثبات لزوماً منازعات اجتماعی یا اعتراض جمعی را حذف نمی‌کند. این امر مستلزم آن است که توانایی

کشور برای کاهش تعارضات اجتماعی به‌طور مستمر گسترش یافته و بهبود یابد و در نتیجه امکان تحرکات در مقیاس بزرگ و به‌شدت مخرب از بین برود. با این حال، هم‌زمان با اعمال سیاست کووید-صفر، خواسته‌های مردم برای رویکردی آرام‌تر نادیده گرفته شد. در نتیجه، نارضایتی مردم رو به افزایش گذاشت تا اینکه در نهایت برای حزبی که مشروعیت آن عمدتاً مبتنی بر ثبات اجتماعی است، خود را به روش‌های غیرقابل‌پیش‌بینی نشان داد. اگرچه دولت چین به درخواست‌های تظاهرکنندگان برای کاهش محدودیت‌های همه‌گیر پاسخ داده، کنترل اوضاع را حفظ کرده و ثبات داخلی را حفظ نمود. با این حال، توجه به این نکته حائز اهمیت است که حرکت از سیاست کووید-صفر مستلزم اقدامات جدی برای جلوگیری از افزایش ناگهانی مرگ‌ومیر ناشی از کووید در جمعیتی بود که عمدتاً در معرض ویروس قرار نگرفته و عمدتاً از سالمندان تشکیل شده، و بسیاری از آن‌ها از واکسینه شدن خودداری نموده بودند (Dong, 2022: 10 Dec).

دولت در عین سرکوب اعتراضات، پاسخگویی به مردم را دنبال نموده که این مسئله حاکی از پویایی و گستردگی اعتراضات اجتماعی است. دولت‌های محلی و دولت مرکزی، شروع به رفع شدیدترین محدودیت‌های کووید بوده‌اند. افراد با علائم خفیف یا بدون علائم و افراد در تماس نزدیک با افراد آلوده این امکان را یافتند که به‌جای فرستادن به مراکز قرنطینه، در خانه ایزوله شوند (Mao, 2022: 10 Dec). قرنطینه‌های شدید ادامه داشت، اما در مناطق هدفمندتر اعمال شدند و افراد کمتری متأثر شدند. همچنین در صورت عدم یافتن مورد جدید، مدت آن‌ها از ماه‌ها به چند روز کاهش یافت. علاوه بر این، رسانه‌های دولتی گفتمان کووید خود را از برجسته کردن شدت ویروس به پرداختن به علائم خفیف نوع اومیکرون^۱ تغییر داده و همچنین اصطلاح «صفر» در سیاست‌های رسمی را کمتر ذکر نمودند (Quinzenal, 2022: 19 Dec). علاوه بر این، مقامات مطمئناً تأثیرات این تغییرات را بر تعداد موارد و مرگ‌ومیرها از نزدیک مشاهده کرده‌اند. اگر سیستم بهداشت عمومی موفق شود مرگ‌ومیر را تحت کنترل نگه دارد، احتمالاً چین در نهایت با زندگی با ویروس سازگار خواهد شد. این سناریو تا حد زیادی برای رفاه مردم مفید خواهد بود و احتمالاً تأیید آن‌ها از رژیم را افزایش می‌دهد، و به نفع اقتصاد

¹ I omicron

کشور است، زیرا قرنطینه‌ها به شدت مراکز تولیدی و بندرها را مختل کرده و سرعت رشد آن را کاهش می‌دهد. با این حال، اگر مرگ‌ومیرها سر به فلک بکشد و از کنترل خارج شود، جهان احتمالاً شاهد بازگشت سیاست کووید-صفر حتی با انرژی بیشتر در تلاش ناامیدانه حکومت چین برای جلوگیری از میلیون‌ها مرگ‌ومیر، بلکه برای نجات آنچه به بخش مرکزی تبدیل شد، خواهد بود. گفتمانی که می‌تواند صلاحیت و مشروعیت رژیم را تحت تأثیر قرار دهد، و مدیریت بحران ناشی از همه‌گیری کووید ۱۹ را به مسئله‌ای ساختاری و خطرناک برای ساختار سیاسی و اقتصادی چین تبدیل نماید.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تبیین پویایی اعتراضات در چین از سال ۱۹۸۹ تا ۲۰۲۲ و نشان دادن چشم‌انداز پیچیده و در حال تحول اقدام جمعی و واکنش دولت چین انجام شد. با بهره بردن از یک مطالعه طولی و الگوی چرخه‌ای از فعالیت اعتراضی، نشان داده شد که اعتراضات با دوره‌های افزایش، کاهش و تجدید حیات همراه بود. این نوسان نشان‌دهنده تأثیر متقابل بین نارضایتی‌های اجتماعی، فرصت‌های سیاسی و ظرفیت دولت برای کنترل و همکاری است. تحول رفتار اعتراضی در چین از سال ۱۹۸۹ تا ۲۰۲۲ نشان‌دهنده تعامل پیچیده‌ای از نارضایتی‌های محلی، تغییرات جمعیتی، پیشرفت‌های تکنولوژیکی و واکنش‌های دولتی است که بر اساس سابقه تاریخی صورت گرفته است. اعتراضات اجتماعی چند دهه گذشته فراز و نشیب را نشان می‌دهد و به‌طور گسترده در گروه‌های اجتماعی مختلف پخش شده و طیف گسترده‌ای از موضوعات را پوشش داده است. از دهه ۱۹۹۰، تغییرات نهادی چین و اصلاحات بازار، جامعه‌ای توده‌ای با مکانیسم‌های ضعیف برای محافظت از منافع و حقوق شهروندان در برابر نقض شدن ایجاد کرده است. شهروندان چینی در برابر بازیگران دولتی و غیردولتی سوء استفاده‌کننده آسیب‌پذیر بوده‌اند. نارضایتی‌ها، ناامیدی‌ها و تنش‌های اجتماعی رو به افزایش بوده و به اعتراضات مردمی تبدیل شده‌اند. اگرچه اعتراضات مردمی به دلیل کوتاه‌مدت و منزوی بودن ثبات اجتماعی را تهدید نکرده‌اند، اما تداوم نارضایتی‌ها فشار مداوم بر دولت را حفظ کرده است. با این حال، هر اعتراضی با تغییر چشم‌انداز سیاسی-اجتماعی سازگار شده است و دولت چین را ملزم کرده تا

روش‌های کنترل و سرکوب خود را به‌طور مستمر ارزیابی کند. از سال ۲۰۱۳، دولت بیشتر متعهد به سرکوب اعتراضات جمعی بوده و در مقایسه با دوره‌های قبلی «جیانگ‌مین» و «هو جین تائو»، «شی» گرایش حتی بیشتری به سمت حکومت مردان قدرتمند نشان داده است. دولت در مواجهه با چالش‌های روزافزون ناراضیان سیاسی، وکلای مدافع حقوق، فعالان غیردولتی و همچنین انواع اعتراضات جمعی، با سرکوب‌های شدید و همه‌جانبه پاسخ داده است. این مسئله دلیل اصلی کاهش اعتراضات گسترده از اواسط دهه ۲۰۱۰ به بعد است. واکنش دولت به اعتراضات تیان-آن‌من با سرکوب سریع و شدید مشخص شد، این پاسخ سابقه‌ای را برای نحوه برخورد دولت چین با اعتراضات بزرگ در آینده ایجاد کرد و ثبات و کنترل بر هرگونه امتیاز احتمالی به خواسته‌های معترضان را در اولویت قرارداد. عوامل مؤثر بر رفتار اعتراضی تبتی نیز نارضایتی‌های تاریخی، نقش دلایلی لاما به‌عنوان یک رهبر معنوی، و سیاست‌های دولت چین با هدف ادغام بیشتر تبت با سایر نقاط کشور انجام گرفت و واکنش دولت به‌شدت تحت تأثیر تمایل به حفظ تمامیت ارضی و جلوگیری از هرگونه جدایی‌طلبی بود. در مورد اعتراضات ارومچی رویکرد امنیتی-محور واکنش دولت برخلاف اعتراضات تبت، بیشتر بر امنیت متمرکز بود. دولت کنترل‌های شدیدی از جمله منع آمدو شد، قطع اینترنت و بازداشت‌های دسته‌جمعی اعمال کرد. این رویکرد نشان‌دهنده تغییر به سمت راهبرد سرکوب پیچیده‌تر و مبتنی بر فناوری بود که در سال‌های بعدی آشکارتر می‌شد. در اعتراضات کووید ۱۹ رویکرد اعتراض و پاسخ به آن متفاوت بود چنانکه دولت با گذار از سرکوب آشکار، مانند سرکوب نظامی، به اشکال ظریف‌تر کنترل، مانند نظارت دیجیتال، با هدف حفظ کنترل اجتماعی و درعین‌حال به حداقل رساندن محکومیت بین‌المللی دست زد، با این‌حال، انطباق با خواسته‌های معترضان برای دولت گران تمام شده، و درعین‌حال، کنترل سازمانی دولت بر مردم محدود شده است. تداوم سرکوب برای دولت هزینه‌بر بوده است، زیرا به منابع قابل توجهی نیاز داشته و ممکن بوده مشروعیت رژیم را به خطر بیندازد. این بیانگر آن است که، با اینکه منابع و ظرفیت دولت برای مهار مقاومت اجتماعی به‌شدت در حال رشد بوده، اما مقاومت جمعی همچنان امری طولی است. اعتراضات رخ داده در سال ۲۰۲۲، ماهیتی متفاوت را نشان داده که دولت قادر به سرکوب همه‌جانبه آن نبوده و جهت مدیریت آن اقدام به تعدیل در سیاست‌های خود به‌ویژه در سیاست کووید صفر نموده است. بنابراین، پویایی

اعتراض اجتماعی در چین به روابط دولت-جامعه و ظرفیت نهادینه‌سازی دولت با توجه به سیاست‌های آن بستگی دارد. برای تحقیقات آینده و ملاحظات سیاستی، این مطالعه بر نیاز به رویکردی ظریف برای تحلیل پویایی اعتراض در زمینه‌های اقتدارگرا تأکید می‌کند. این نشان می‌دهد که روایت‌های ساده‌گرایانه سرکوب در مقابل مقاومت نمی‌توانند تعامل پیچیده بین دولت و جامعه در چین را به تصویر بکشند. در عوض، برای درک چشم‌انداز در حال تحول کنش جمعی در چین معاصر، یک دیدگاه جامع‌تر که استراتژی‌های تطبیقی معترضان و مقامات را توضیح می‌دهد، ضروری است.

فهرست منابع

- Barnett, R. (2009). The Tibet Protests of Spring 2008: Conflict between the Nation and the State. *China Perspectives*, 9 (3), 6–23.
- Branch, A., & Mampilly, C. Z. (2015). *Africa Uprising: Popular Protest and Political Change*. London: Zed Books.
- Brown, D., & Harlow, S. (2019). Rotests, Media Coverage, and a Hierarchy of Social Struggle. *The International Journal of Press/Politics*, 24 (3): 19-40.
- Cai, Y. (2008). "Power Structure and Regime Resilience: Contentious Politics in China". *British Journal of Political Science*, 38 (3): 411-432.
- Cai, Y., & Jay Chen, C.J. (2022). *State and Social Protests in China*. Elements in Politics and Society in East Asia, Cambridge University Press.
- Calhoun, C. (1989). Revolution and Repression in Tiananmen Square. *Society*, 26 (6), 21–38.
- Chen, X. (2009). "The Power of "Troublemaking": Protest Tactics and Their Efficacy in China." *Comparative Politics*, 41(4), 451-471.
- Craven, T. (2021). *Beyond the Red Line: An Analysis of Deadly Repression Against Anti-Regime Protests in the People's Republic of China*. Senior Honors Thesis, Political Science, University of North Carolina at Chapel Hill.
- Crowe, K. (2022). *Ask the expert: Protests in China over lockdown policies*. Msutoday, 7 Dec, 2022. Available at: <https://msutoday.msu.edu/news/2022/Ask-the-expert-protests-in-China-over-lockdown-policies>
- Dong, L. (2022). *The Persistent Vaccine Hesitancy of China's Elderly*. Bloomberg, July, 2022. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/newsletters/2022-07-11/the-persistent-vaccine-hesitancy-of-china-s-elderly>. Accessed on: 10 Dec. 2022.
- FRANCE 24. (2022). *Historic protests in China against 'zero Covid' policy*. <https://www.france24.com/en/asia-pacific/20221202-historic-protests-in-china-against-zero-covid-policy>
- Göbel, C. (2020). The Political Logic of Protest Repression in China. *Journal of Contemporary China*, 30 (128): 169-185.
- Godbole, A. (2019). Stability in the Xi Era: Trends in Ethnic Policy in Xinjiang and Tibet Since 2012. *Indian Council of World Affairs*, 75 (2), 228–244.
- Greitens, S. C. (2019). "Surveillance with Chinese Characteristics: The Development & Global Export of Chinese Policing Technology."

- Retrieved June 15, 2020 (<http://ncgg.princeton.edu/IR%20Colloquium/GreitensSept2019.pdf>).
- Honneth, A. (1995). *The Struggle for Recognition*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Jay Chen, C.J. (2020). A PROTEST SOCIETY EVALUATED: POPULAR PROTESTS IN CHINA, 2000-2019. *Mobilization: An International Journal*, 25 (5): 641-660.
- Jingtao, S. (2022). *Anti-Covid lockdown protests flare across China after deadly Urumqi fire*. South China Morning Post, Nov. 2022. Available at: <https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3201181/anti-covid-lockdown-protests-flare-across-china-after-deadly-urumqi-fire>. Accessed on: 10 Dec. 2022.
- Johnston, H., & Zhang, S. (2020). Repertoires of Protest and Repression in Contemporary China. *Mobilization: An International Quarterly*, 25 (5): 601-622.
- Kang, D., & Wu, H. (2022). *Crowd angered by lockdowns calls for China's Xi to step down*. AP News, Nov. 2022. Available at: <https://apnews.com/article/taiwan-health-fires-social-media-50d7515e5fae00f5054062209e9306cc>. Accessed on: 10 Dec. 2022
- Kann, C., Hashash, S., Steinert-Threlkeld, Z., & Alvarez, RM. (2023). Collective identity in collective action: evidence from the 2020 summer BLM protests. *Front. Polit. Sci*, 5 (11): 185-203.
- Lau, M. (2022). *Fresh Covid questions over Chinese Covid lockdowns after 10 killed in fire at Xinjiang residential block*. South China Morning Post, Nov. 2022. Available at: <https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3201005/fresh-covid-questions-over-chinese-covid-lockdowns-after-10-killed-fire-xinjiang-residential-block?module=inline&pgtype=article>. Accessed on: 10 Dec. 2022.
- Lei, Y.W. (2017). *The Contentious Public Sphere: Law, Media, And Authoritarian Rule in China*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Lewis Abedi Asante & Ilse Helbrecht (2018): Seeing through African protest logics: a longitudinal review of continuity and change in protests in Ghana, *Canadian Journal of African Studies / Revue canadienne des études africaines*, DOI:10.1080/00083968.2018.1477607.
- Li, Y. (2019). A Zero-Sum Game? Repression and Protest in China. *Government and Opposition*, 54 (2), 309–335.
- Liu, J., Liu, M., & Liang, W. (2022). The DYNAMIC COVID-Zero Strategy in China. *CCDC Weekly*, 4 (4): 74-85.

- Liu, S. (2015). The new contentious sequence since Tiananmen. *Third World Quarterly*, 36 (11), 2148-2166.
- Mackerras, C. (2001). Xinjiang at the Turn of the Century: The Causes of Separatism. *Central Asian Survey*, 20 (3), 289-303.
- Mao, F. (2022). *China abandons key parts of zero-Covid strategy after protests*. BBC, Dec, 2022. Available at: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-63855508>. Accessed on: 10 Dec. 2022.
- McCarthy, J.D., & Zald, M.N. (1977). Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. *American Journal of Sociology*, 82 (6): 1212-1241.
- O'Brien, K. J. (2008). "Introduction: Studying Contention in Contemporary China." Pp. 11-25 in *Popular Protest in China*, edited by Kevin J. O'Brien. Cambridge: Harvard University Press.
- Ong, L. H., & Han, D. (2019). What Drives People to Protest in an Authoritarian Country? Resources and Rewards vs Risks of Protests in Urban and Rural China. *Political Studies Association*, 67 (1), 224-248.
- Perry, E. (2002). Moving the Masses: Emotion Work in the Chinese Revolution. *Mobilization: An International Quarterly*, 7 (2): 111-128.
- Quinzenal, A. (2022). *Nationwide Covid Protests of 2022 in China: What Comes Next?*. Criado, Dec, 2022. Available at: <http://petrel.unb.br/destaques/179-nationwide-covid-protests-of-2022-in-china-what-comes-next>
- Restrepo, M. L. (2022). *How protesters in China bypass online censorship to express dissent*. NPR, Dec. 2022. Available at: <https://www.npr.org/2022/12/08/1141335778/china-zero-covid-lockdown-protests-online-xi-jinping-censorship>. Accessed on: 10 Dec. 2022.
- Smith, L.G.E., Thomas, E.F., & Bliuc, AM. (2024). Polarization is the psychological foundation of collective engagement. *Commun Psychol*, 2 (41): 1-23.
- Sylla, N. S. (2014). "Introduction: Democracy, Liberalism and Social Movements in West Africa." In *Liberalism and Its Discontents: Social Movements in West Africa*, edited by N. S. Sylla, 13-71. Dakar: Rosa Luxemburg Foundation.
- Tilly, C. (1978). *From Mobilization to Revolution*. Addison-Wesley.
- WHO-China. (2022). *Report of the WHO-China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)*. WHO-China, Feb. 2020. Available at: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who->

china-joint-mission-on-covid-19-final-report.pdf. Accessed on: 10 Dec. 2022.

Wright, T. (2022). Protests in China are not rare – but the current unrest is significant. *The Conversation*. Available at: <https://theconversation.com/protests-in-china-are-not-rare-but-the-current-unrest-is-significant-195622> Accessed on: 10 Dec. 2022.

Yang, D. (2017). China's Troubled Quest for Order: Leadership, Organization and the Contradictions of the Stability Maintenance Regime. *Journal of Contemporary China*, 26 (203): 35-53.

Yang, G. (2009). *The Power of the Internet in China: Citizen Activism Online*. Columbia University Press.